

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik Ernest Jelušić.

Sadržaj:

Ocu istarske prosvjete vládici Jurju Dobrili. 1812.—1882. Spjevao Ernest Jelušić.

Hoćemo li gajiti tjelovježbu i igre u pučkoj školi? Predavao Jos. Bačić. (Sa glavne skupštine učiteljskog društva »Narodna Prosvjeta« u Puli.)

Moj nesretni prijatelj. Po tal. priredio Francić.

Proslov. Spjevao dr. Matko Kević.

Iz doline 3suzá. Crvenko Bijeloplavić.

Bogat sam. Pripovijeda Vice Orljak.

Nešto o pravnim odnošajima učiteljskih sila na pučkim školama u Istri. Piše Augustin Rajčić.

Pučko predavanje. Zabilježio J. Bačić.

Vjesnik. — Lične vijesti. — Književnost i umjetnost.

Namirili pretplatu za godinu 1906.

H. Jelušić, Kastav. — Hrv. Čitaonica, Pazin. — F. Dukić, Rovinj. — V. Spinčić, Opatija. — K. Mahnić, Marezige. — Kot. učiteljska knjižnica, Buzet. — Upravno vijeće, Pićan.

Namirili pretplatu za godinu 1907.

Prof. I. Milohnić, Cres. — Prof. F. Matejčić, P. Flego, Trst. — Dr. F. Ilesić, Ljubljana. — Prof. I. Rabar, Osijek. — A. Rajčić, I. Omaha, I. Matetić, Opatija. — Prof. F. Franković, C. kr. muška učiteljska škola, Mjesno školsko vijeće i V. Legović, Kastav. — Dr. D. Trinajstić, Pazin. — F. Dukić, Rovinj. — A. Marčelja, Brezovica. — Š. K. Kozulić, Mali Lošinj. — R. Jelušić i N. Pajalić, Berseč. — A. Češčut, Zamet. — G. Licul, Gorenjvas. — M. Leščan, Brgudac. — K. Murljačić, Kaštelir. — A. Turak, R. Benigar, M. Majer i K. Kokolj, Pula. — I. Benigar, Zagreb. — P. Justić, Rakalj. — M. Hajdinger, Sv. Matej. — I. Saršon, Čepić. — Kot. učiteljska knjižnica i V. Šepić, Buzet. — M. Dragutinović, Mitrovica. — J. Velikanje, Juršići. — Š. Pravdić, Sv. Marina. — Dr. I. Kalčić, Zala-Mihálifa. — J. Dminić, Vrbnik. — A. Linardić, Martinšćica. — Prof. N. Žic, Pazin. — F. Baf, Tinjan.

Podmirili pretplatu za pô godine 1907.

S. Zahija, M. Kinkela i M. Širola, Kastav. — Dr. J. Flego i J. Turčinović, Pazin.

Bila vam na pameti Družba
sv. Ćirila i Metoda za Istru!

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.
Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

OCU ISTARSKÉ PROSVJETE

VLADICI

JURJU DOBRILI

1812.—1882.

Plače l' tko? — Svim zazor! Hrašće amo
 Palimo mu povrh gore kr'jes,
 Velik, veći, silan, golem samo,
 Da sve praska, bukti kano b'jes;
 Nek zapanjen svijet sav se gane
 I zapita: kome spomen taj? —
 Mitronosca Jurja dični dane
 Sav zagrijô naš je rodni kraj!

Četvrt v'jeka sunca otkad nesta
 Al mu odsjev ostanuo tu,
 Ruka njegva sveta još ne presta
 Blagosivat rodnu zemlju svu.

D 10
1984 C-46-B

Ožario siroticu svu je
 Rad nje same i sirota sam,
 S njeve muke svoju sreću snuje
 Dograđujuć prosvjetni si hram.

Svjetlonoša kraju rodnom svomu
 Na svem putu ostavio trag,
 I po žižak u svakome domu,
 Kano svete vatre spomen drag;
 Uzdarjem mu crnu dali daću,
 Jal i jad i sm'jeh i bol i rug,
 Tako tuđin skresô svetu braću
 I nje htjede — jer bje njima drug!

Dižimo mu tisuć spomenika
 U srcima sviju redom nas,
 Te ne sruši svijet niti vika,
 Ne obori tekom niti čas.
 Prosvjetnika prvog grede slava
 Utreni je lako shvatit put,
 Kada na sve jedna ide glava,
 To je posô težak, posô ljut.

Slava Jurju i vladici dičnom!
 Neka ori iz dola u br'jeg;
 Spomen mili boju u čeličnom
 Obavijmo o naš sveti st'jeg;
 Od koljena tako do koljena
 Neka ide vijek nov i živ,
 I dok bude jedna samo zjena
 Uz istarski narod — narod-div!

Ernest Jelušić.

Hoćemo li gajiti tjelovježbu i igre u pučkoj školi? Predavao Jos. Bačić.

(Sa glavne skupštine učiteljskog društva „Narodne Prosvjete“ u Puli.)

Konac.

Rodoljubi uvidješe veliku korist tjelovježbe, pak ustrojiše sokolska društva po Istri. Ali ta ne uspijevaju, jer se pučka škola ne brine za tjelesni uzgoj, pa ljudi nemaju smisla za vježbanje tijela: — ukočeni su od mladosti svoje. Moramo nastojati, da nam cijela Istra bude gimnatičko vježbalište, jer nam treba ljudi, ljudina, a ne kukavica. Vježbajmo djecu već zarana, pak će se, čim istupe iz škole, upisati u sokolska društva, a ako ih u blizini ne bude, ustrojiti će ih. Neprijatelji našega koljena nazivlju nas pak »robljem«, ali borami imaju donekle i pravo, jer čovjek plašljiv i onaj, koji nema pouzdanja u se, nije drugo nego rob. — Ali nas učitelje mora to vrlo boljeti i odlučiti moramo, da ćemo tjelesnim vježbama podati onaku važnost, koja ih ide.

Tjelesni uzgoj drugud.

Na će biti na odmet, ako u kratko spomenem, što se čini za tjelesni uzgoj mladeži po svijetu. Ameriku ću izostaviti, jer je daleko, no tjelesni uzgoj je tamo u cvatu. U Londonu ima 6000 javnih, lijepo uređenih i po gradu jednakomjerno podijeljenih gombališta sa spravama, pa se na tim mjestima djeca igraju i vježbaju po stalnom planu bez nadzora i uz nadzor i slobodno rabe sprave. U Pruskoj ima 32.000 pučkih škola, a od tih ima igralište i gombalište 26.000 škola, a Nijemci vele, da je pravi škandal, što ih je samo toliko. U Beču opstoji od 1892. godine društvo za mladenačke igre; to društvo izdaje i svojo novinu. Odbornici su mu doktori, filozofi, plemići i posjednici, profesori i učitelji. To se je društvo svojedobno obratilo na gostioničare, neka u blizini svoje gostione prirede prostor za igre i gimnastiku. Samo takve gostione će Bečlije polaziti. Krčmar će imati mlijeka, jaja i kruha, što će prodavati djeci; ne smije im nipošto prodavati vina ili piva. Društvo nabavlja po gradu igrališta, zaklinje općine, da kupuju tlo za javna igrališta, da općinsko tlo ne prodavaju svagdje za gradnju kuća, već ostave za igrališta. Spomenicom se je ovo društvo obratilo na posjednike kuća, da u dvorištima postave jednostavne sprave, gdje će se djeca stanarâ vježbati i igrati prije i poslije škole. — I u seoskim se školama mora gajiti gimnastika kako i u gradu. Naše seoske škole su prenatrpane, ventilacija nikakva. Da se učitelj i učenici ne zaduše u pokvarenom školskom zraku, neka časove odmora proborave vani na igralištu, dok se škola prozrači. Da

smo mi učitelji i učenici ovako nervozni, tako često na dopustu, krivo je to, što škole nemaju gombališta, pa učitelj s djecom čuči po četiri sata u školskoj malenoj sobici. Koliko napora za školski zapt u takvim školama bez igrališta!

Naredbe školskih oblasti glede tjelovježbe i igara.

§ 14. ministerijalne naredbe od 29. rujna 1905. za pučke i građanske škole glasi, »Na pučkim školama moraju se gorljivo gajiti igre i sve korisne tjelesne vježbe. Školske oblasti moraju biti na pomoć učitelju u tom pogledu.

§ 62. iste naredbe: »Nakon svakoga sata podučavanja drži se pauza od 5—10 časaka, a iza druge dapače 15 časaka. Za vrijeme pauza ostave učenici školu i provode to slobodno vrijeme pod vedrim nebom, a međutim se škola zrači.

I naše učevne osnove od 1888. god. predviđaju, da škole imaju dvoranu ili vani otvoren prostor za gombanje; predpisane su tu i vježbe i postupak, ali je evo već dvadeset godina, a da s fenjerom tražite gombalište ili igralište po Istri, ne ćete ga naći.

Ipak bi ta blažena igrališta na selu posve malo koštala. Prostor tako velik, da na svako dijete dođe po 4 m², obrašten živicom, prost od kamenja, jedna ili dvije preče i ruče, konopi, par lopta, karike, palice eto svega.

Prigovor učiteljâ.

Ljudi će nas poklati, ako budemo djecu učili igre. Odgovaram: Ljudi nam se gdjegdje protive i školama, pa zar zato da ne podižemo školâ. I općine su nekoje takove. Činimo mi u pogledu tjelesnoga uzgoja javno mnijenje. Učimo mi druge, a ne povadajmo se za predsudama svijeta. Mi smo učitelji. Pustimo i ljude da gledaju, kako im se djeca u školi zabavljaju, pak će malo po malo zavoljeti tjelesni uzgoj. A kad djeca postanu ljudi i roditelji, ne će se protiviti školi, već će ju podupirati u svakom pogledu.

Što i kako ćete iz tjelovježbe učiti, koje igre ćete igrati, o tom ne treba da pišem. Ima naša literatura lijepih djela o gimnastici; nabavite ih i proučavajte.

Budu li učitelji gajili gimnastiku i igre u školi, pomladit će se i zaboraviti bar u ono vrijeme na brige učiteljskoga života.

Moj nesretni prijatelj. Po talijanskom priredio Franić.

Konac.

— Ti si danas nešto drugoga od mene očekivao. Toliko se vremena ne vidjesmo, pa si mislio, da ćeš me svojim dolaskom razveseliti! Ja, ja da budem veseo i zadovoljan? A da! Baš protivno! Tvoja je prisutnost moju nesreću još povećala. Ne uvrijedi se, prijatelju, ne moj misliti, molim te, da ovim mojim riječima hoću da izrazim misao, da bi bolje bilo, da nisi danas ovamo došao. Ne! Ti si mi bio uvijek najdraži prijatelj, i tvoja će mi prisutnost biti draga u svim prigodama života... Ipak danas mi je tvoja prisutnost učinila, da sam ćutio moju nesreću još većom, nego li je. Znadem, poznato ti je, da nije moja nesreća ona običajna, što vlada među nama učiteljima. Čuo sam sve, što si pitao kolegu, koji ti je sjedio na desno kod stola. Ja sam nesretan, i ovu će nesreću ozdraviti možda samo smrt; al dà, možda ne će niti ona...

— Božidare, misliš li, da prijateljsko srce nema nikakve utješljive riječi za tvoju nesreću?

Odgovori mi polaganim i tihim glasom:

— Kad bi se ja nalazio u siromaštvu ili bijedi, ili bio proganjan od protivne političke stranke, ili kako drukčije uvrijeđen, prijateljska riječ mogla bi me utješiti. Kad bi što takva bilo, ja bih promijenio način života, ili bi promijenio mjesto. Sve bi me to moglo također utješiti. Ali moju nesreću ne može popraviti ni prijateljstvo, ni način života, ni promjena mjesta, a ma ništa! — Dugo smo šutili, zatim nastavi:

— Čuj! Sjećaš li se jošte, što nam je govorio u školi profesor hrvatskog jezika? Čuj: »Najveće naše pogrješke su one, što smo ih u mladosti počinili!« Da, i meni se čini, da smijem reći, da nad nama učiteljima, dok smo jošte mladi, osobito nad nama, koji smo na selu, lebdi velika pogibelj, koja nosi sa sobom nepopravljivih i užasnih posljedica. Ne razumiješ li me? Dobro, slušaj! Ponizno smo uzgojeni. Društveni saobraćaj, u kojem smo na selu čini, da se naše misli ne uzdižu uvijek u one visine, kako bi uvijek morale. Baš tada, kad bi se morali najviše pripravljati za budući život, kad bi morali gledati, da našu individualnost tim više ugladimo, da pripravimo sebi nešto boljega, ljepšega, mi tada uživamo u tome, što možemo sprovadati miran i udoban život, i mi bivamo time zadovoljni. Život na selu čini nam se mnogo ljepši, zdraviji, mirniji, nego li u gradu. U našem optimizmu, seoski nam se ljudi pričinjaju najbolji na ovome svijetu. Mi podnosimo njihove pogrješke.

Opravdavamo njihovo neznanje. Neotesanost njihovu smatramo prirodnom. Živeć s njima i među njima, počnemo se zanimati za sve ono, zašto se i oni zanimaju. Veselimo se njihovim blagdanima kao i oni. Pridružujemo se k njima, kad mole i kad pijančuju. I tada eto, prijatelju moj, tada smo u najvećoj pogibelji, da učinimo najveću bedastoću u životu!

Onda mučnim i teškim glasom nastavi:

— I ja, ja sam, prijatelju, učinio tu pogriješku, ja sam učinio tu ludost! . . . Zaljubio sam se u jednu seljakinju, u stvor, koji me nije, niti me je mogao razumjeti . . . i oženio sam ju! Oženio sam prostu seljakinju. To su samo četiri riječi, samo četiri i nijedna više. Al ti nisi nikada niti izdaleka pomislio, što one znače! Nisi si nikada predstavljao, kako je užasan život čovjeka, koji, nakon što se je umirio i počeo razmišljati što je učinio, vidi pred sobom strahovito bezdno!? A ja sam i to bezdno, tu propast sam svojim rukama iskopao. Mogao sam istim rukama sam sebi bolje podnožje sazidati. I to sam učinio možda u isto doba, kad je još možda stotina mojih kolega isti nepromišljeni korak učinilo. Bolje se nikada ne oženiti, nego li ovako, kaošto sam se ja.

Zašuti i oblile ga suze. Plakao je ko maleno dijete.

— Kako žalosno razočaranje nakon što su prošli prvi mjeseci zakonskog života. Pala mi mrena s očija, i činilo mi se kao da sam se probudio iz teškog sna. Ja ti ne mogu, apsolutno ne mogu reći mojim siromašnim riječima onu gomilu nevolja, što ih sobom donosi takva pogriješka. Onaj »entourage« nove rodbine, koji te ne razumiju, jer si se snizio do njih, ne štiju te više kao prije. Zdruge strane eto ti porugljivi i sažaljivi posmijeh gospode zato, jer sam sebe ne znaš cijeniti. Moraš živiti sa ženom, koja možda može biti samo gazdarica, a ne može ćutiti i misliti s tobom. Tvoj najmiliji ideal, bit će njoj smješnost. Ah! to je, prijatelju moj, to je strašno, to boli, peče . . .! To je bol, koju nije još nikada nijedna knjiga opisala, zlo je to, što ga nitko dobro i pravo ne razumije, osim onoga, koji to kuša!

Mene je to pripovijedanje do suza ganulo. On je nastavio:

— U ovakim prigodama ostaje ti još jedina utjeha, dobra knjiga. To je jedini spas, da se uzdržiš na onom nivau-u, na kojem treba da bude učitelj uvijek. Ako se toga ne primiš, onda ćeš se asimilirati tvojoj najbližoj drugarici i postat ćeš materijalista, postat ćeš sve, propast će ti svi ideali. A kad ideala nemaš, bolje da nisi učitelj. Ja ćutim u sebi, da bi po narod bolje bilo, kad ne bi imao nikakvih učitelja, negoli da ih ima, pa da su loši. Ja sam učinio veliku pogriješku, i sada, kad sam ju spoznao, ćutim, kako to na mene grozno upliva. Uzeo sam sebi mnogo, mnogo, uzeo sam sve, što

bi mi budućnost mogla lijepo donijeti. Ti imaš lijepo mjesto. Kad bi ja danas ili sutra bio pozvan na to tvoje mjesto, ja ga ne bih smio primiti. Ja bih se stidio svoje drugarice, stidio bih se pokazati se svijetu. Ona nema i ne može imati ideala, znanja, samilosti! Proti svemu je indiferentna, ne znade misliti ni govoriti o ničem, pa ni o djeci ni kući . . . Čutim da mi iza naporna truda u školi, treba duševnog odmora, a ne mogu ga naći. Kod kuće nemam s kime da se porazgovorim. Muk me još više ubija.

Strah me bilo, da ćeš me ti, bilo makar samo i pogledom ukoriti, ako k meni dođeš. Da vidiš, kako je žalosno kod mene! Nisam zato niti želio, da te k meni bude. A prisposodabljam li moje stanje s tvojim . . . eto vidiš, da me tvoj pohod nije mogao razveseliti, već samo ožalostiti.

Uputismo se naprijed a da bi niti riječce prozborili. Zdruge strane pak, gdje bi našao riječi, da utješim nesretnoga prijatelja. Što sam mu htio reći? — Trpi! — Ta vidio sam i čuo, da on trpi, grozno trpi! Kad smo bili u blizini kolodvora, Božidar se zaustavi, te mi kaže:

— Ja ne idem tamo, previše je svjetlo, sram me je svoje pogriješke, a još me više sram moje bolesti.

Izmjenismo si poljupce i zagrljaje. Ja se uputim na kolodvor, a on se vrati u selo. Nakon nekoliko koračaja dotrči natrag. Činilo mi se, kao da nije normalan. Uhvati me za ruku i kaže mi glasom čudnim, kao da je poludio:

— Ti koji pišeš, ti koji agitiraš za naše društvo, agitiraj i za ovo među mladim kolegama. Nek traže drugarice sebi ravne. Nek ne gledaju na lijepo sirensko lice i punu mošnjju. To je varavo, prolazno! Neka gledaju dobiti ženu naobraženu, u koje su ruke, srce i duša zlata vrijedne. I ti tamo u gradu, da mi ne uzmeš kakvu lutku. Spasi samo jednog kolegu, i postat ćeš najzaslužniji agitator među nama. Spasit ćeš učitelja i ugled sviju nas. Ja ću biti kroz sav moj vijek nesretan -- knjigom i radom ću se tješiti!

Nestalo ga u tamnu noć.

* * *

Vozio sam se vlakom više sati. Prispijem napokon i na moju postaju.

— Dakle jeste li zadovoljni s uspjehom? upita me predsjednik društva, koji me je čekao na kolodvoru. Ispričam mu u kratko sve i završim:

— Ovo je bio najžalosniji dan mog rada.

Proslov.*) Spjevao dr. Matko Kević.

Bože mio i sveta Marijo
Što to cvili povrh Učke lomne?
Il je soko salomio krila,
Il mu guja u gn'jezdu se skrila
Pa mu davi ptiće sokoliće
Jer on cikti, da ptiće zaštiti; —
Nit je soko salomio krila
Nit mu guja u gn'jezdo se svila;
On u svoju zavi se pećinu
Nit se vije, nit mari za zmijske.

Već to cvili vila Prigorkinja
Ljuto cvili, jest joj od nevolje,
Ona cikti i sudbinu kara
Ter se svojim jadom razgovara:
»Aoh, jadna, hude li sam sreće,
Gdje mi rodu još svanuti ne će;
A po polju poraslo korovlje
Svake ruke klice otrovnice
Nit ih kogođ da počupa ne će.

Po kaštelim i gradovim drevnim
Zavukle se vrane i gavrani
Gn'jezdo svili pa se osilili,
A sve rjeđi ptići sokolići,
Da bi vrane razgnali gavrane
I svom rodu od pomoći bili.

Tako cvili vila Prigorkinja;
Slušala je seka Primorkinja
Bodulica veselijeg lica —
Slušala je pa je dozivala:

»Prigorkinjo po Bogu sestrice:
Što jađuješ da od Boga nađeš?
Kad je jađu već minulo vr'jeme,
A u srca veselje se krade.

Ali ne znaš, al ne haješ mlada,
Eto sunca i na naša vrata.
Gle pogledaj jada nevidjela
Preko Paza i grada Boljuna
Tamo dolje ukraj hladne Fojbe
Grad se b'jeli vrh klisure stojne;
Sokolica u njem gn'jezdo svila
Puno gn'jezdo ptića sokolića
Sve pernati i okrilatili:
Pa će skorom da polete zorni
Domovinom uzduž i popr'jeko,
Da razgnaju vrane i gavrane
Da svom rodu od pomoći budu«.

Seka seki od posluha bila,
Na zahod se suncu obazrila,
Pa kad viđe, da istinu kaza,
Što su bile suze žalosnice,
Zamjene ih suze radosnice.
Suze liva, sokole doziva:

»Na noge se ptići sokolići
Svome rodu uzdanice mila!
— Sokoli ste i pristoji vam se —
Vi uzmite sitne tamburice
I gudalo tanko prevrtalo;
Skupite se u kolo junačko:

*) Ovim »Proslovom« otpočela se *dne 13. siječnja 1907.* pučka predavanja profesorskog osoblja hrvatske gimnazije u Pazinu u dvorani »Narodnog Doma«.

Nek hrvatske jeknu tamburice,
 Nek tanano gudalo zagudi
 Nek vam pjesma nadme mlade grudi,
 Nek' se znade, da nas još imade,
 Još Hrvata sivih sokolova«.

Ja ću skupit pazinsku gospodu
 Plemenite gospođe Pazinke,
 Gospođice vaše suđenice,
 Nek vas čuju nek vam se raduju
 I s vama se u kolo hvataju,
 A ja odoh širom roda c'jela,
 Da obletim i grade i sela
 I razglasim svima i svakome:

»Kogod znade i srca imade
 Da pomogne roda uzdanici,

Da ne pušta tiće sokoliće
 Bez gojenja i bez sokoljenja,
 Ne bi l' vrane razgnali gavrane
 I svom rodu od pomoći bili«.

U mlađega pogovora nema;
 Hitri bili pa se pokupili
 I uzeli sitne tamburice
 I gudalo tanko prevrtalo
 Složili se u kolo junačko.

Sad će zveknut tambur tamburice
 Gudalo će tanko da zagudi
 Oće pjesma nadimat nam grudi,
 Tko nas čuje na čast neka mu je!

Iz doline suzâ. Crvenko Bijeloplavić.

U pustoj, mrtvoj dolini, što se bijaše od straha pred zimom skutnila među dvije visoke gore, našao sam se sam . . . sam . . . jednoga turobnoga zimskoga dana. Golo šumsko drveće, što ga bijaše zimski polip sputao svojim krutim trakovima, uporno je dizalo svoje ukočene grane prema onima dvjema gorama, na kojima se bijelio snijeg . . . A sve unaokolo bijaše nijemo i mrtvo, sve se nekuda posakrilo od straha pred tom okrutnom zimom. Šarene ptice odletjele sve na hrpe u krajeve, koji su nepristupni ljutomu zimskom dušmaninu; zeleno lišće popadalo sa stabala u blato i obralo sebi rađe žalosnu propast pod stopama nemilosnih ljudi, nego li da živo dopane zimskoga ropstva; lagani leptir volio je ginuti nego pasti u zagrljaj maćuhi zimi . . . Samo to golo drveće moralo je ostati na čistacu, da podnese svu žestinu zimskoga bijesa.

Oh jadno drveće, kako mi ga žao!

Još pred par mjeseci sa one dvije visoke gore mlazili su u dolinu punani potočići, iz kojih je ono pohlepno gutalo kapljice života, bujnoga raskošnoga života. Još pred par mjeseci sa one vedrine nebeske mило se

smiješilo žarko sunce i kroz bezbroj svojih zlatnih zraka ulijevalo život u svaki cvijetak, u svaki listak . . .

A sada?

Zanijemili potočići, sunce se sakrilo za one dvije visoke gore; sve se nekud kiselo smiješka kao da se ruga, a zima bjesni, muči, ubija i sve nesmetano i sve nekažnjeno . . .

Čuvstvo sućuti prama tomu golomu drveću i prama svemu, što nepravedno pati pod pritiskom silnice ruke, preletilo mi dušom i tijesno me pribilo uz sleđeni jablan, što sam ga obujmio kano rođenog brata . . .

Ah, moj šumski plačidruže, da je u tebe bar komad ćutljiva srca, pa da se jedan drugomu o vratu isplačemo i da iz ove suzne doline vinemo svoj bolni vapaj onamo gore u beskrajnu vaselenu . . .

Ali — ti šumski bezgaćnici stršili su nijemo u visinu i sve upornije dizali svoje ukočene grane prema onima dvjema gorama, na kojima se bijelio snijeg . . . Kô da plačljivo uzdišu:

Oh! kad će opet sinuti ono blago proljetno sunce, koje će razgrijati one ledene hrpe snijega, pa će oni punani potočići puznuti opet niz obronak, da i opet mješte jauka zaori dolinom vesela proljetna pjesma . . .!

I mene je u taj par misao prenesla u drugu dolinu. Oko mene već ne bijahu mrtva stabla, nego silna masa bolnoga ljudstva, što je stenjalo pod teškim bremenom glada i golotinje. Grozan prizor . . .! Jedni dršću otrcani od zime i leda i na svoje hladne grudi grčevito pritištu svoju голу siročad, koja izdiše . . .; drugi zijevaju praznim ustima i kidaju sa sebe meso, da ga dadu gladnom porodu svomu . . . treći padaju na zemlju mrtvi i ostavljaju iza sebe ucviljenu potomčad, proti kojoj se roti i jad i glad . . .! A okolo naokolo ponosno se dižu visoke bogataške gore, na kojima se bijele goleme hrpe sjajnoga novca . . .!

A oni gladni beskućnici iz one suzne doline očajno dižu svoje suhe koštunjave ruke prama onima gorama i mole pomoć od svoje bogate braće! — Al da! — One goleme bijele hrpe sapeli su lanci crne sebičnosti, a ona braća-nebraća bahato se razmeću njima i prijezirno se smiješe patnicima u dolini . . .

A patnici plaču i zdvojno viču, i uvijek plaču i uvijek viču — — —

Oh! hoće li kada ovoj pustoj zemaľjskoj kori sinuti sunce sućuti, sunce ljubavi, koje će rastopiti one goleme bijele hrpe sjajnog metala, da se puste razliju u onu dolinu suzâ, u kojoj od glada i jada pogibaju — ljudi?!

Bogat sam. Pripovijeda Vice Orljak.

Bogat sam. Tako ljudi vele. Tà mora da i bude: Prvog svakog mjeseca kapne mu u žep »masna« plaća; malo jede a još manje pije. Pa kad vidite tog našeg učitelja u krčmi, na sajmovima, gozbama?! Rijetko, rijetko kad, a i taj put troši malo, ništa. Dašto ni ne puši: veli, da mu pušenje ne ide i da ruši zdravlje.

Kud on novcem? Novca u njega ko u šipka zrnja! Nas viđeva gostiona u godinici svakog mjeseca, u mjesecu svake nedjeljice pa i ponedjeljkom i u drugim danima rado se sastajemo u krčmici. U svetačne dane kako da ostanemo kod kuće! Pijemo rado, pijemo puno; jelom se častimo, kako bolje možemo; plaćamo dosti, bilo u gotovu, bilo na vjeru, samo da veselo živimo. Pijemo iz pune čaše, pušimo iz pune lule; puna nam usta cigare; palimo novac, novac naš u dim, u natrag i nepovrat. Ipak . . .

Bogat sam. Tako ljudi zbore, a mene bije, truže, davi bijeda i skrb. Plaćica mi ne da umrijeti ni pošteno živjeti. Modno odijelo sakriva moje uboštvo: njegova boja i izlizanost odaje to. Moje gospodsko ruho sakriva ljudstvu želudac priviknut na oskudicu i premalene obroke. Tuga me spopane gledajući uza se široke obraze posjednika i trbušatog trgovčića. Mnogočemu navikoh, al duša mi uvijek žeda i gladuje. Ne živi se samo o kruhu. Trgam od ustiju zalogaje i od plaće zadnju paru da nabavim knjige i novine. Čitam ih požudno i živim sretno u pustoj sobici jadnog stana svoga. Tijelo svoje žrtvovah duhu svome; on to više žeda i gladuje; njemu dajem, njemu žrtvujem vrijeme, novac, sve, sve. Davna želja hoću da mi se ispuni. Nabavim harmonij. Dio i onako sitne plaćice ide redovito mjesečno tvornici. Tko sretniji od mene! Tiho prolaze dani. Sve moje biće skupi se u malen kutić srca moga, i ono živi veselo na cvjetnim poljanama bajne mašte. Moje tjelesno oko ne opaža izlisanu odjeću i zakrpane hlače; ono ne vidi blijeda lišca ispod sebe ni izmučene prsi. Bit će bolje!

Bogat sam. Tako ljudi vele. Pa jesam! Krevet mali, stol i jedan stolac, knjižnica i harmonij, to je moje bogatstvo. Ljubim svoje malo posjedstvo kano djetesce igračke svoje, pa rado, vrlo rado i spokojno boravim u krugu svojih stvarčica. Radujem se njima, pazim ih i nadgledam i tetošim kô dobra majka kćerku jedinicu. Na povratku u svoju sobicu, pozdravljam ih i ljubazno promatram ko sretan otac dječicu svoju milu i zlatnu. Sretan sam i — bogat!

Koncem mjeseca valja mi kupiti biljeg za namiru. Ne ću da zanj isposudim ono mala para. Prvog dana primitka mjesečne plaćice odlučim 26 para, zamotam ih i položim na sjegurno mjesto, da čekaju konac mjeseca, pa da mi donesu iz poreznoga ureda malu plaću za velik trud i mar? Kud ja s novcem?! Imam na domu svome oca i majku. Žele i oni darak od sina svoga — gospodina u ime uzdarja i ljubavi. A gdje su braća, kumovi, prijatelji i ubožna školska djeca? Pa i narod moj bijedan, otac mi drugi, i domaja, jadna mi majčica, traži od svog bijednog sinka darove i poklone. I posljednji tako drobiž ide moj, da udovoljim milosrđu i dužnosti svojoj te da utažim znanja žednu dušu.

A ja sam bogat. Tako ljudi kažu i šutim. Ne ću da njima protuslovim. Pak čemu? Zar bi pomogle moje jadovanke!? Ne tražim milosrđa od svijeta ni samilosti njegove. Živim tako pred ljudima ko tajinstvena prikaza.

Bogat sam. Tako ljudi vele. I jesam: zadovoljan sam, radujem se životu, pjevam vesele pjesme i ko sretnik med sretnicima boravim i poslujem u hramu prosvjete.

Nešto o pravnim odnošajima učiteljskih sila na pučkim školama u Istri. Piše Augustin Rajčić.

U najnovije doba započelo je cjelokupno učiteljstvo Istre ozbiljno raditi o tome, da mu se već jednom izboljša bijedno njegovo materijalno stanje, te pošteno i pravedno urede njegovi pravni odnošaji. Poznato mi je, da se je o tom pitanju raspravljalo jur u odborskoj sjednici naše »Narodne Prosvjete« i u zadnjim odborskim sjednicama društava talijanskih nam kolega Istre; dapače znam i to, da su odbori navedenih društava u tu svrhu stupili jur u neobvezatne dogovore.

Riješenje po nas toli važna pitanja skopčano je mnogim trudom i odgovornošću, pa mislim, da bi dobro bilo, da se razna mnijenja o uređenju naših pravnih odnošaja objelodane u našem glasilu. Time bi se u vele olakšao posao i smanjila odgovornost eventualnog odbora, koji će imati da sastavi odnosne predloge za zemaljski sabor. A i za same poštovane člane sabora bilo bi to dobro, jer bi upoznali različite naše zahtjeve i lakše mogli prosuđivati o njihovoj opravdanosti i pravednosti. U zahtjevima ne smijemo pretjerivati,

pa makar bili i opravdani, jer moramo na umu imati, da je naša zemlja siromašna i da nam ne može dati onoliko, koliko to daju i koliko bi mogle dati bogatije zemlje. Svakako pako smijemo zahtjevati bar toliko, koliko daje zemlja drugim svojim činovnicima, koji se mogu svojim naukama usporediti s nama, a kojih rad je ipak mnogo ugodniji i lakši, te skopčan sa mnogo manje odgovornosti nego li je naš.

U nakani, da i ja doprinesem bar nešto k uređenju naših pravnih odnošaja, pročitao sam odnosne zakone pojedinih zemalja naše poludržave, te na temelju toga i na temelju odnošaja, što vladaju u našoj zemlji, sastavio nekoliko predloga odnosećih se na razdiobu, namještanje i prihode učiteljskih sila, koje predloge evo priopćujem javnosti.

I. Razdioba učiteljskih sila.

1. Učiteljske sile na pučkim školama sastoje od nadučitelja, ravnajućih učitelja, učitelja i podučitelja. Odgovarajući nazivi vrijede posvuda i za ženske učiteljske sile.

2. Podučitelji su učiteljske sile sa ispitom zrelosti, a učitelji su učiteljske sile sa ispitom osposobljenja.

Ravnajući učitelji su oni učitelji, koji upravljaju jednorazrednom, a nadučitelji, koji upravljaju višerazrednom pučkom školom.

3. Podučitelji mogu biti namješteni samo privremeno, a svi ostali mogu biti na svojem mjestu privremeni ili stalni.

Predviđam, da će biti prigovora radi naziva podučitelj i nadučitelj. No spomenuti mi je, da zemaljski školski zakon ne može promijeniti tih naziva, jer ih propisuje državni školski zakon, a o promjeni ovoga se sada ne radi. Zemaljski školski zakon može samo odrediti, koje učiteljske sile su podučitelji, pa ja evo predlažem neka to budu učiteljske sile, koje imaju samo ispit zrelosti.

II. Namještanje učiteljskih sila.

1. U mjesecu veljači svake godine raspiše kotarska školska oblast natječaj za sva privremeno popunjena učiteljska mjesta u kotaru osim onih na višerazrednim pučkim školama, koja su popunjena podučiteljima, i to u svrhu, da budu spomenuta mjesta do početka nastajuće školske godine popunjena stalnim učiteljima.

Svi raspisi natječaja imaju se razglasiti u službenom listu i u jednom učiteljskom ili pedagoškom listu, ako takav u zemlji izlazi. Ako u zemlji izlazi više učiteljskih ili pedagoških listova u raznim jezicima, tada neka se raspisi natječaja tako podijele, da po jedan od svakih tih listova razglasi raspise natječaja za one škole, kojih je učeveni jezik onaj, u kojem odnosni list izlazi.

Rok raspisa natječaja traje četiri tjedna od prvoga uvrštenja u službenom listu.

2. U mjesecu ožujku ima kotarska školska oblast po sada opstojećim propisima sastaviti za svako pojedino učiteljsko mjesto, koje je bilo raspisano, kvalifikacionu tabelu, u koju ne smije uvrstiti natjecatelja, koji ne bi imao svih u raspisu natječaja zahtjevanih kvalifikacija.

Sve kvalifikacione tabele dostavi kotarska školska oblast do 1. travnja odnosnim mjesnim školskim vijećima.

3. Mjesna školska vijeća imaju ustupiti sve kvalifikacione tabele sa svojim predlozima odnosnim općinskim zastupstvima do 15. travnja.

4. Općinska zastupstva imaju po sada opstojećim ustanovama sastaviti ternu za svako pojedino učiteljsko mjesto i sve terne dostaviti kotarskoj školskoj oblasti do 15. svibnja. Ako koje općinsko zastupstvo do ove dobe ne dostavi terne kotarskoj školskoj oblasti, smatra se to, kao da odustaje od svojega prava.

Ako se za koje raspisano učiteljsko mjesto prijave manje od tri natjecatelja, ima općinsko zastupstvo pravo zahtjevati, da bude to mjesto i nadalje popunjeno privremenom učiteljskom silom, a može pristati i na to, da bude eventualno imenovan i jedan od dvojice natjecatelja odnosno i jedini natjecatelj.

5. Kotarska školska oblast ima dostaviti zemaljskomu odboru do 1. lipnja sve po općinskim zastupstvima sastavljene terne i prijaviti mu zaključak općinskoga zastupstva u slučaju, gdje nije bilo moguće sastaviti terne. U slučaju, gdje općinsko zastupstvo ne predloži pravodobno terne, dostavlja kotarska školska oblast zemaljskomu odboru mjesto ove, klasifikacionu tabelu za ono učiteljsko mjesto.

6. Zemaljski odbor ima do 1. srpnja predložiti zemaljskoj školskoj oblasti na imenovanje po jednoga natjecatelja iz svake terne odnosno iz svake kvalifikacione tabele u slučaju, gdje nije bila sastavljena terna. U slučajevima, gdje je bilo manje od tri natjecatelja, a odnosna općinska zastupstva pristala na mogućnost imenovanja, može zemaljski odbor predložiti imenovanje ili zahtjevati, da odnosno mjesto bude i nadalje popunjeno privremenom učiteljskom silom.

Ako zemaljski odbor pravodobno ne predloži zemaljskoj školskoj oblasti svoje predloženičke na imenovanje, smatra se to, kao da odustaje od svojega prava.

7. Zemaljska školska oblast izda do 1. kolovoza po sada opstojećim ustanovama predloženicama zemaljskoga odbora dekrete imenovanja.

U slučaju, da zemaljski odbor pravodobno ne priopći zemaljskoj školskoj oblasti svojih predložnika, imenuje ova po jednoga natjecatelja iz svake terne odnosno iz kvalifikacione tabele, ako nije bila terna pravodobno sastavljena. U ovu svrhu dostave kotarske školske oblasti do 1. kolovoza sve terne odnosno sve kvalifikacione tabele, u slučaju, gdje nije bila terna sastavljena.

8. Učiteljska mjesta, koja bi kroz godinu ostala radi budikojeg uzroka nepopunjena ili bi bila novoustanovljena, popunjuje kotarska školska oblast privremenim učiteljskim silama i to raspisom natječaja po načinu ustanovljenom u 2. odsjeku 1. točke.

Ako se koje učiteljsko mjesto, osobito na jednorazrednicama, nikako popuniti ne može, može kotarska školska oblast popuniti takovo mjesto privremenom učiteljskom silom koje višerazrednice u kotaru, a zemaljska školska oblast i privremenom učiteljskom silom koje višerazrednice drugoga kotara.

9. Podučitelji imaju se redovito namještati samo na višerazredne pučke škole, dočim se na jednorazrednice mogu namjestiti samo u izvanrednim slučajevima.

Muške učiteljske sile na ženska učiteljska mjesta i obratno može kotarska školska oblast namještati privremeno samo privolom zemaljske školske oblasti.

10. Stalno namještene učiteljske sile može zemaljska školska oblast u sporazumu sa zemaljskim odborom i interesovanim općinskim zastupstvima premjestiti samo, ako odnosna učiteljska sila na to pristane ili za premještenje zamoli. Ovamo se ne ubraja premještenje, koje bi stalno namještena učna sila polučila uslijed molbe za mjesto, koje je bilo raspisano.

11. Privremene učiteljske sile može premještati u kotaru kotarska školska oblast, a iz jednog kotara u drugi zemaljska školska oblast. Takova premještenja imaju uslijediti redovito samo na početku školske godine i imaju biti prijavljena odnosnoj učiteljskoj sili najmanje četiri tjedna prije. Ako takovo premještenje uslijedi bez prethodne propisane prijave ili tekom školske godine, pripadaju odnosnoj učiteljskoj sili troškovi premještenja, i to za premještenje u kotaru 60 K, a za premještenje u drugi kotar 120 K.

12. Ako bi kojagod učiteljska sila, koja je već jednom bila namještena, ostala bez svoje krivnje radi budikojeg uzroka bez mjesta, ostaje na raspolaganje zemaljskoj školskoj oblasti, koja ju može namjestiti u budikoji kotar Istre. Takovoj se učiteljskoj sili ne smatra službovanje prekinutim i uživa do namještenja sve prihode, koje joj pripadaju osim stanarine odnosno stana u naravi.

13. Ako se koja jednorazrednica proširi u višerazrednicu, tada ravnajući učitelj postaje na istoj školi nadučiteljem, a svaki nadučitelj ostaje na svojem mjestu, ako se odnosna škola i dalje proširuje.

Mislim, da ovim mojim predlozima odnosećim se na namještenje učitelja ne treba razjašnjenja. Spomenuti ću samo, da za stalno imenovanje ne može se mimoći općinskih zastupstva i zemaljskoga odbora, kako to neki žele, jer utjecanje istih u stalno imenovanje predviđa državni školski zakon, a s druge strane po mojim predlozima, koji slijede, ne će moći to utjecanje činiti nam onako u nebo vapijućih krivica kao i do sada i kao su n. pr. slučajevi, da imademo u Istri vrsnih učitelja sa 25 i više godina službe, pa su još uvijek učitelji 3. reda, dočim imademo slabih učitelja sa četiri ili pet godina službe, koji su već učitelji I. reda.

III. Dohoci učiteljskih sila.

1. Ženske učiteljske sile su u svim prihodima ravnopravne odgovarajućim muškim učiteljskim silama.

2. Godišnja plaća podučitelja je 1200 K.

3. Temeljna godišnja plaća učitelja, ravnajućih učitelja i nadučitelja, bili oni privremeni ili stalni, je 1600 K. Pravo na ovu plaću imaju sve učiteljske sile odmah prvim dnevom slijedećega mjeseca iza ispita osposobljenja.

3. Temeljna godišnja plaća učitelja, ravnajućih učitelja i nadučitelja, bili oni privremeni ili stalni, povisuje se pet puta i to nakon svakih pet godina neprekidnoga službovanja iza ispita osposobljenja po 240 K godišnjih, tako da ta plaća iznaša nakon:

5 godina iza ispita osposobljenja	1900 K;
10 » » » »	2160 »
15 » » » »	2400 »
20 » » » »	2640 »
25 » » » »	2880 »

Kada i kako može biti pojedinim učiteljskim silama uskraćeno povišenje plaće, određuju ustanove o disciplinarnom postupku i o otpustu učiteljskih sila.

5. Poslovni godišnji doplatk ravnajućim učiteljima je 100 K, a nadučiteljima dvorazrednice 150 K, trorazrednice 200 K, četverorazrednice 250 K, a petero i višerazrednice 300 K.

6. Godišnja plaća i poslovni godišnji doplaci, koji se imaju ubrajati u mirovinu, izdavaju se po sada opstojećim ustanovama.

7. Sve učiteljske sile, bile privremene ili stalne, imaju pravo na stan u naravi odnosno na stanarinu.

Stan u naravi ima sastojati:

za podučitelja od 2 sobe, 1 sobice, 1 kuhinje, 1 konobe i 1 zahoda; za učitelja od 3 sobe, 1 sobice, 1 kuhinje, 1 konobe i 1 zahoda; za ravnajućeg učitelja i nadučitelja od 4 soba, 1 sobice, 1 kuhinje, 1 konobe i 1 zahoda.

Sobe u stanovima ne smiju biti manje od 16 četvornih metara.

Učiteljske sile, koje uživaju stan u naravi, imaju pravo služiti se vodom iz bunara ili vodovoda školske zgrade.

Gdje nemaju stana u naravi primaju učiteljske sile stanarinu, koja iznosi:

- a) u lječilištima Opatija, Volosko, Lovran i Mali Lošinj, te u gradu Puli: za nadučitelja i ravnajućeg učitelja godišnjih 800 K, za učitelja godišnjih 700 K, za podučitelja godišnjih 600 K;
- b) u ostalim mjestima, koja su sijela c. kr. kotarskih kapetanata ili c. kr. kotarskih sudova: za nadučitelja i ravnajućega učitelja godišnjih 500 K, za učitelja godišnjih 400 K, za podučitelja godišnjih 300 K;
- c) u svim ostalim mjestima; za nadučitelja i ravnajućeg učitelja godišnjih 400 K, za učitelja godišnjih 300 K, za podučitelja godišnjih 200 K.

Ako bi bio koji stan u naravi nepotpun, pripada odnosnoj učiteljskoj sili na svaku sobu $\frac{2}{10}$, a za sobicu ili konobu po $\frac{1}{10}$ od cjelokupne stanarine određene za ono mjesto.

Stanarina isplaćuje se svako četvrt godine unaprijed.

8. Stan u naravi odnosno stanarinu daje općina, za koju opstoji škola, a ako opstoji škola za više općina, tada svaka doprinosi svotu, koja stoji u razmjeru sa brojem školu polazeće djece iz odnosne općine. Ako stan u naravi pripada samo jednoj općini, tada ostale plaćaju ovoj onoliko, koliko bi morale plaćati stanarine, da toga stana nema.

Učiteljske sile primaju stan u naravi odnosno stanarinu samo od one općine, u kojoj se nalazi školska zgrada, a ova se općina ima starati, da od ostalih utjera koliko joj ide.

Stanarina se ne ubraja u mirovinu.

9. Po ovim ustanovama imaju se urediti dohoci svim učiteljskim silama u Istri sa 1. siječnja 1908., pri čemu se imaju svakoj učiteljskoj sili računati sve dosadašnje godine neprekidnoga službovanja.

Obzirom na okolnost, da c. kr. činovnici kao što i činovnici kod zemaljskoga odbora sa manjim naukama i manjim poslom i odgovornošću nego li je to u nas učitelja, uživaju veće prihode i pogodnosti, nego li ih ja za nas predlažem, te obzirom na dandanašnju skupoću, mogu mirne duše ustvrditi, da su po meni predloženi zahtjevi skromni i da nam ih naša zemlja dati može. Postavljene predloge o našim prihodima smatram i pravednim, jer po njima bili bismo po godinama službe jednaki svi u cijeloj zemlji.

Pučko predavanje. Zabilježio J. Bačić.

Nedelju dne 20. siječnja od 10 do 11 sati držao je profesor Novljan školu za svakoga. I bilo je bome u dvorani »Narodnoga Doma« u Pazinu svake fele ljudi: djece i staraca, muških i ženskih, mladića i djevojaka, seljaka i gospode. Vidjeli smo i c. k. namjesničkog savjetnika Šorlija. I desetak ljudi iz Tinjana nadošlo.

Ja ću vam prikazati, što smo tamo čuli, da 1. ja sâm toga ne zaboravim, 2. da i neprisućni čuju, što smo se naučili te i oni na ovaj način pozoblju kakvo zrnce, i 3. da se nauče oni, koje interesira, kako se puku tumači. Profesor je najavio najprije svrhu predavanja: *o uzduhu*. Onda je napomenuo, kako mi ljudi do znanja dolazimo: 1. gledamo, kako drugi rade, 2. slušamo, kako su drugi činili i 3. kušamo sami. Toga će se i on držati. Počeo je zatim činiti pokuse. Opisivanjem aparata nije vremena gubio, već sasvim u kratko stvar prikazao.

1. Pokus. Čašu punu vode pokrio papirom, obrnuo ju, a voda nije istekla. Zašto? Zrak tlači na papir i ne pusti vode napolje.

2. Pokus. Na zračnoj sisaljci je zvono od stakla, koje se lako digne; isisao je uzduh iz zvona, kušao, da ga onda digne, ali jok vala: nije se dao. Zašto? Tlači na nj uzduh iz vana.

3. Pokus. Imao dvije rastavive polukruglje; sastavio ih i isisav uzduh, pokuša da ih rastavi, ali nije mogao: bijahu ko pilepljene. Tek kad je školski sluga potezao na jednu stranu, a profesor na drugu, uspjelo im rastaviti kruglje. Sreća, da nisu popadali na tla. Uzrok isti kao pod 2.

4. Pokus. U dugoljastu čašu ulio vode, pokrio staklenom pločom, obrnuo čašu turi ju pod površinu vode, što je bila u staklenoj posudi na stolu, no voda iz čaše nije istekla. Zašto? Zrak tlači na površinu vode u posudi i ne pusti vodu iz čaše.

5. Pokus. (Opisao ga samo). Zrak tlači, pritište, ali koliko? Da bi imali 10 m visoku cijev, a široku 1 cm, da ju napunimo vodom, obrnemo, voda još ne će isteći. Zrak može još držati toliku težinu. A koliko? 1 cm³ vode teži 1 g. U cijevi je vode 1000 g = 1 kg. Zrak dakle pritište na 1 cm² težinom jednoga kg.

Koliko pritište na naše tijelo? Neka naše tijelo ima 10.000 cm², to pritište na nj zrak težinom od 10.000 kg = 100 kvintala. Kako mi podnašamo taj pritisak? Zrak, kao fino tijelo, prođe u naše tijelo, pa nastane pritisak iz vana i iz nutra; jedan pritisak uništuje drugi.

6. Pokus. Pod zvono zračne sisaljke metnuo je zatvoren ali ne napet mjehur. Isisao je uzduh iz zvona, a mjehur se napeo. Zašto? Vanjski zrak (a uslijed toga i njegov pritisak na mjehur) odstranio je, onda zrak u mjehuru nije imao zapreka, da se ne rastegne i da napne tako mjehur. Zrak dakle nastoji, da se rastegne, t. j. da sve to veći prostor zauzme. Kao ljuska opkoljuje on našu zemaljsku kruglju, pa da ga teža ne priteže, on bi se bio već davno raširio po svemiru.

7. Pokus. U dugoljastoj cijevi imao je komadiće papira, gušću perce, olova, kamenčić, pa je cijev obrnuo i ove stvari padale su nejednakom brzinom. Zatim je isisao uzduh iz cijevi, a mi smo vidjeli, da su onda sve stvari jednakom brzinom padale. Zašto? Jer je nestalo zapreka padanju, t. j. zraka.

8. Pokus. Pod zvono sisaljke metnuo je bočicu do polovine napunjenu vodom; u nju je kroz čep utaknuo na oba kraja šuplju cjevčicu. Kad je isisao uzduh iz zvona, onda je voda skakala iz bočice kroz cijev naolje. Zašto? Jer je zrak u bočici — ne smetan od vanjskoga tlaka, pritiskao na vodu i tjerao ju kroz cjevčicu van.

9. Pokus. Sisaljkom iz staklenice, koja je na gornjem kraju bila drvom dobro začepljena, a na njem (drvju) bila živa, isisao zrak; tada je živa kroz čep (drvo) u staklenicu ko sitna kišica sipala. Zašto? Vanjski tlak je tjerao kroz šupljine drva (svako tijelo je šupljikavo) živu u staklenicu, budući mu nije smetao pritisak iz nutra na van.

10. Pokus. Zvoneće zvonce metnuo je pod zvon sisaljke; dok je bilo zraka u ovom, zvonilo je zvonce, ali, kad je zrak bio isisan, nijesmo ga više čuli zvoniti, a vidjeli smo, kako batić udara o strane zvončica. Eto bez zraka nema zvuka. Bez zraka ni jedan drugog ne bi čuli; ni crkvenih zvonova, ni pjevanja ptičica, ni slatke riječi majčine bez zraka ne bi čuli. Svijetom bi vladala grobna tišina.

11. Pokus. (Pripovjedio). Da metnem pod zvono sisaljke životinju ili čovjeka, odmah bi prestali živjeti, kad bi iz zvona isisao uzduh, svijeća bi se utrnula, biljka posahla. Niti sagnjilo ne bi ništa bez uzduha.

Zatim je opetovao u kratko sve, o čem je govorio. Pripovijedao je zatim o vjetru (gibanju zraka), o pojavama, koji se u zraku zbivaju (kiša, tuča, rosa, grom, oblak) ali je rekao, da nam o tom tumačiti danas ne će, već drugom zgodom; onda će nam tumačiti, zašto se sve to zbiva. Doći ćemo.

VJESNIK.

Iz pokrajinskog odbora.

Prima se do znanja odluka c. kr. pokrajinskog škol. vijeća, kojom se Josipu Bertoku, Matku Zlatiću i Brunu Jurinčiću podijeljuje I. petgodišnji doplatak.

Izjavljuje pokr. škol. vijeću da pristaje, te bi se utrakvistička škola u Draguču podijelila u dvije neodvisne škole a međutim da se mjesto podučiteljice popuni muškom privremenom silom. Isti odbor prima do znanja odluku pokr. škol. vijeća odnoseću se na sazov pokrajinske konferencije učitelja pučkih i građanskih škola u Istri tečajem ove godine.

Prima do znanja vijest pokr. šk. vijeća, kojom se ustanovljava u Pićnu jednorazrednice hrvatska i talijanska, i opunovlašćuje kot. škol. vijeće u Pazinu, da dobije

za tekuću školsku godinu drugu učiteljsku silu, ali privremenu za hrv. školu u Pićnu.

Podijeljuje kuratoriju delavske škole u Kastvu za god. 1906. pripomoć od 800 K. Pučka predavanja.

Profesorsko osoblje hrvatske gimnazije u Pazinu prihvatilo se hvalevrijednog posla, da obdržava u nedeljama predavanja, koja bi bila na dohvat pučkome shvatanju i obrazovanosti. Prva takva predavanja držala se u nedeljama dne 13. i 20. siječnja. Prvo predavanje bilo je posvećeno uspomeni velikog mitronosca Jurja iz Ježenja, padajuć baš u taj dan 25-godišnjica njegove smrti. Predsjednik odbora za priređivanje predavanja prof. Figurić nagovorio je prisutne, koji se sabraše u velikom broju, spomenuo svrhu prvog predavanja te za-

vršio: »Za cijelog svog života svom snagom svojom radio je da probudi iz pogubna sna svoj zapušteni narod, da ga trgne na nov život, život spoznanja i napretka, da ga podigne i prosvijetli te uvede u kolo drugih obrazovanih naroda. Poštenje i harnost prema tome apoštolu narodnom veže nas, da upremo svom snagom uma i srca, da se ta njegova želja što prije u djelo privede. Zato evo i počesmo na dan, da slabašno nastavimo, gdje je on uspješno i dično prestao«.

Iza toga je prof. Frankola govorio o Dobrulinom životu a prof. Novljan o njegovom radu za narodni napredak i prosvjetu. Konačno je prof. Dr. Kević pročitao svoju pjesmu, složenu baš za ovu zgodu.

Dne 20. siječnja govorio je Fr. Novljan o zraku (s pokusima) a 27. Dr. M. Kević o Andriji Kačić-Miošiću i narodnoj pjesmi. Za unaprijed redaju se predavanja ovako:

3. veljače, A. Mučalo: O čovjeku.

17. veljače, N. Žic: Znameniti istarski Hrvati prošlih vjekova.

24. veljače, Fr. Frankola: Narodi naročito slavenski.

3. ožujka, M. Zgrablić: Novije naseobine u Istri.

10. ožujka, Dr. M. Kević: Slavenski prosvjetitelji sv. Ćiril i Metod.

17. ožujka, Stj. Figurić: U prosvjeti je snaga.

Ova pučka predavanja vrše se u »Narodnom Domu«, a ova lijepa i velika dvorana izgleda u tim zgodama malena, tolika je navala svijeta, osobito onog seljačkog kroja. To plemenito nastojanje čestitog profesorskog zbora bez dvojbe uroditi će dobrim plodom pa bi podeseo bilo, da ovo potakne naše izobraženije pismoznance u raznim gradovima na sličan rad.

Povišenje beriva.

Ovih je dana došla pred carevin. vijeće vladina osnova o povišenju beriva za dr-

žavne činovnike. Mi ćemo spomenuti samo profesore i učitelje.

Sveučilišnim profesorima podijeliti će se uz dosadanja četiri petgodišnja doplatka po 800 K, peti od 1200 K, a četvrti će im se povisiti na 1200 K. Iza 20. godišnje slube imati će 10.000 K plaće.

Profesorima na srednjim školama povećat će se prva dva petgodišnja doplatka za 100 K, zadnja tri za 200 K. Za postignuće tih doplataka uračunat će im se i godine suplenture, ali najviše osam godina.

Učitelji tjelovježbe na srednjim školama i oni pjevanja na učiteljskim školama dolaze iza trećega petgodišnjega doplatka u IX., a nakon petoga u VIII. čin. I njima se uračunavaju godine, kad su služili na pučkim ili građanskim školama. Glavnim učiteljima na učiteljskim školama pripadaju potgodišnji doplaci kao srednjoškolskim profesorima.

Učiteljima vježbaonica povećat će se petgodišnji doplaci za 100 K, a uz to dobit će i šesti doplatak od 400 K. Po trećem doplatku mogu doći u IX. razred čina, a po petom u VIII. čin, ako imaju ispit za građanske škole.

Učitelj načelnik.

Mijo Žagar, rav. učitelj u Klancu, izbran je načelnikom istoimene općine. Čestitamo!

Učiteljska škola u Kastvu.

Za ovu se je školu mnogo podiglo prašine, koja se je za čas slegla a duhovi se smirili da otpočinu i priberu nove snage. Očit je to znak, da se za tu školu mnogi zanimaju, da mnogima na srcu leži, da je to pitanje s kojim svi računaju.

Otvorenje prvog tečaja te naše škole bilo je dne [1. prosinca prošle godine. U staroj crkvi sv. Jelene, one što se ljupko nadgleda na lijepo more i na slikovit onaj kraj, odslužila se svečana sv. misa uz sazov

»Duha Svetoga«. Redovita obuka započela je sa 3. prosinca. Osim ravnatelja zavoda, prof. Frana Frankovića nastavljeno nije novih sila, no se uporabile za ovu godinu domaće. Tako je Mate Šepić, ravnajući učitelj delavske škole, preuzeo obuku u računstvu, mjerstvu i naturalijama, dočim je Antunu Ryšlavy-u, privrem. učitelju pripravnog tečaja, povjerena glazba, pjevanje i tjelovježba.

I tako se je započelo. Zavod je pod vrsnom upravom, te se nadamo, da će odgovarati našim željama, a nastojati ćemo, da njegov razvitak budno pazimo.

Analfabeti u Austriji.

Godine 1900. sastavio je bio ministar dr. Prade statistiku punoljetnih muškaraca radi izborne reforme u zemljama zastupanim u carevinskom vijeću. Pronađeno je, da ima muževa, koji su navršili 24 godine 2,413.906 Nijemaca, 1,288.576 Čeha, 912.118 Poljaka, 766.009 Rusina, 238,584 Slovenaca, 197.822 Hrvata i Srba, 172,559 Talijana, 44.076 Rumunja i 2.035 Mađžara. Od toga znalo je čitati i pisati: 2,255.024 Nijemaca, 1,325.000 Čeha, 483.224 Poljaka, 177.332 Rusina, 190.529 Slovena, 46.127 Hrvata i Srba, 43.759 Talijana, 7434 Rumunja i 814 Mađžara. Prema tomu ima punoljetnih analfabeta Čeha 3%, Nijemaca 6%, Talijana 16%, Poljaka 47%, Mađžara 60%, Hrvata i Srba 73%, Rusina 76% i Rumunja 85%.

Dječiji zubi.

Po raznim mjestima u Njemačkoj imade liječnika, kojima je zadaća, da školskoj djeci pregledavaju zube. Tako se je u gradu Mühlhausenu iskazalo, da imade 99.57% školske djece bolne zube. Samo 41 dijete od 9524 pregledanih imalo je zdrave zube. U spomenutom gradu ustanovili su za djecu posebnu kliniku za zube, a trošak je prve godine narastao na 15.600 K. Slične klinike opstoje već u Strasburgu,

Darmstadtu, Offenbachu i drugud a pregledavanje i liječenje je besplatno. Tako su u Strasburgu iznašali troškovi g. 1902. K 2700, god. 1903. K 3300, god. 1904. K 6500 i god. 1905. K 8000. No mnogo će se još zubi kod naše djece pokršiti, pa i ova će krezuba podrasti, a slične ustanove neće doživiti. Kod nas vrijedi ona: Samo polagano, a do konca svijeta je još uvijek doba napretku!

Umjetnička izložba.

Mjeseca svibnja o. g. obdržavati će se u Zagrebu *III. jugoslavenska umjetnička izložba*. Društvo hrvat. umjetnika »Lada«, izabrala je u tu svrhu odbor, koji se ima baviti priređenjem te izložbe. Hrvatski umjetnici na daleko slove, pa nema dvojbe da će i ova izložba poput predašnjih uspjeti sjajno.

Porez na glasovire.

Francuska je komora prihvatila zakon, kojim se oporezuju glasoviri. Za obične glasovire plaćati će se godimice 10 franaka a 20 za koncertne. Harmonij ne potpada nikakvome porezu, ali za orgulje valja izbrojiti 100 franaka. Učitelji glazbe riješeni su te neugodnosti, nijesu pako oni, kojima je glasoviranje zanat. Koliko pako plaćaju ovi potonji, suvišno bi bilo, da si za takvu triciju bijelimo glavu.

Bečko sveučilište.

Glasovito ovo sveučilište i brojem zauzima jedno od prvih mjesta na svijetu. Ove godine broji 9000 slušatelja od kojih je samih pravnikâ 3400. No, za tolike ljude od zakona i paragrafa trebat će i pravdaša!

Građanske škole u Moravskoj.

Češke građanske škole u Moravskoj polazi ove školske godine 13.717 djece, od ovih 7274 dječaka i 7443 djevojčica. To-liko nije kod nas polaznika u pučkim školama a o građanskim govorit ćemo u XXI. vijeku.

Organizacija poljskih učitelja u Galiciji.

Poljski učitelji bili su dosada organizovani u mjesnim društvima (Ogninsko) i kotarskim (Kolo), ali nijesu imali skupne sveze. A da i oni pođu upored sa ostalim svojim drugovima, skupiše se 1. studenoga pr. g. u Krakovu, te osnovaše savez: »Krajowy Zwiazek nanezycielstwa«. Istom prigodom zaključiše, da se potegnu za poboljšanje svojih plaća. — No — ako i kasno, ipak na dobu.

Učiteljske škole u Austriji.

Ove godine imade 23 njemačkih učiteljskih škola u Austriji i to: 3 u Dolnjoj Austriji, po 1 u Gornjoj Austriji, Solnogradu, Koruškoj i u Bukovini, 8 u Češkoj, po 2 u Moravskoj, Štajerskoj, Tirolu i u Šleskoj. U Bolzanu je talijanski jezik, u Celovcu slovenski, u Cernovicam rusinski i rumunjski neobvezatan predmet, u Mariboru je slovenski obvezatan predmet za Slovence a neobvezatan za Nijemce; u Pragu, na moravskim učiteljskim školama i u Ořavi je češki jezik neobvezatan.

Čeških učiteljskih škola za učitelje imade u Češkoj 8, u Moravskoj 3 i u Šleskoj 1. U Češkoj je njemački neobvezatan predmet a u Moravskoj i Šleskoj obvezatan. Poljskih uč. škola je 5 a poljsko-rusinskih 6 (u Galiciji). Na svim galičkim učiteljskim školama je njemački jezik obvezatan predmet a na poljskim rusinski neobvezatan. Hrvati imadu dvije muške učit. škole u Kastvu i Arbanasima (gdje je talijanski i njemački jezik neobvezatnim predmetom) a Talijani jednu u Roveretu (njemački obvezatan predmet) i utrakvističku u Koprnu. Slovenci nemaju učit. škole u svojem jeziku nego utrakvističke u Koprnu i Ljubljani. Rumunji pako nemaju niti toga, jer je na učit. školi u Černovicam rumunjski i rusinski jezik neobvezatan predmet. Sve muške učiteljske škole polazi ljetos 8972 kandidata. Škola za učiteljice imade 10

njemačkih, 2 češke, 3 poljske, 10 i hrvatska i talijanska i 2 utrakvističke u Ljubljani i Gorici. Malorusi, Slovenci i Rumunji nemaju u svojem jeziku škola za učiteljice. Sve ženske učiteljske škole polazi 3333 kandidatice.

Srednje škole u Austriji.

Vadimo iz »Učiteljské Noviny«: Tečajem ove školske godine imade u našoj poli države 244 gimnazije sa 87.464 đaka i 131 realka sa 45.165 đaka. Njemačkih gimnazija imade 121 (=43.59%), čeških 52 (=21.8%), poljskih 43, talijanskih 6, rusinskih i hrvatskih po 5, utrakvističkih (njemačko-slovenskih, njemačko-rusinskih i njemačko-rumunjskih) 12. Njemačkih realka imade 73 (=55.72%), čeških 41 (=31.3%), poljskih 11, talijanskih 4, hrvatskih i utrakvističkih (njemačko-slovenskih) po 1. Država uzdržava 184 gimnazije i 93 realke, pokrajine 11 gimnazija i 30 realka, gradovi 12 gimn. i 4 realke, redovi 11 g., 1 r., biskupi 6 g., zaklade 4 g. i r., privatnici 12 g. i 2 r. Nepotpunih gimnazija ima 20 a realka 17. Biskupi i redovi uzdržavaju skoro isključivo njem. škole (biskupi 5, redovi 14).

Najviše srednjih škola imade u Češkoj (35 čeških gimnazija, 30 njemačkih), 25 čeških realka i 16 njemačkih), onda dolazi Do'nja Austrija (33 g., 20 r.), pa Galicija (42 gimnazije i 11 realka poljskih, 5 gimn. rusinskih i 2 njemačke) te Moravska (16 g. i 16 r. čeških, 14 g. i 15 r. njemačkih). Sve pokrajine imadu po budi si koju srednju školu njemačku, iznimka je jedino Dalmacija. Utrakvističke srednje škole jedino su u Kranjskoj (njemačko-slovenske) i u Bukovini (njem.-rumunjske i njem.-rusinske). Slovenci ni Rumunji nemaju svojih srednjih škola. Češke gimnazije u Češkoj polazi 10.105 đaka, u Moravskoj 4918, u Šleskoj 237; češke realke u Češkoj 10.034, u Moravskoj 4510 đaka; njemačke

gimnazije u Češkoj 4976 đaka, u Moravskoj 4238 i u Šleskoj 1575 đaka.

Školstvo u Trstu.

U školskoj godini 1905./06. podučavalo je na tršćanskim školama 113 učitelja, 108 učiteljica, 28 vjeroučitelja, 66 što učitelja specijalista, podučitelja, podučiteljica i namjesnih učitelja. Školskih soba bilo je 245. Na početku školske godine bilo je 14744 polaznika, a koncem godine 13686, od kojih 7567 dječaka i 7177 djevojčica, dotično 6979 i 6707.

U okolici bilo je 25 učitelja, 23 učiteljice a 31 vjeroučitelja, podučiteljica i namjesnih učitelja. Upisalo se 3978 djece te bilo prisutnih koncem godine 3783. — Zabavišta je polazilo 1933 djece, od kojih 1034 muških i 899 ženskih.

Zasjedanje učitelja.

Učiteljstvo iz Štajerske sakuplja se dne 2. ovog mjeseca u Gracu, da se pogovori o pobolšanju svojih beriva. Bilo sretno!

Plaće učitelja u Francuskoj.

Godine 1889 podržavile su se pučke u Francuskoj. Učitelje i učiteljice plaća država mjesečno. Kotarski školski nadzornik drži dva puta u godini konference u svojem sijelu. Godišnje plaće nisu manje od 1200 franaka niti veće od 2200 fr. Plaće se odlučuju osobama a ne dotičnim školama. U gradovima imaju doplatke od 50—400 fr. već prema broju pučanstva. Učiteljima pripada stan u naravi ili odšteta od 150—400 fr. obzirom na grad i osobu.

Namjesni učitelji imaju plaću od 1100 fr. Stalni učitelji imaju, kako spomenuto, 1200 fr. (V. razred); poslije pet godina prelazi se IV. razred (1500 fr.), iza pet godina u III. razred (1800 fr.). U trećem razredu služi se 6 godina pa se onda stupa u II. razred (2000 fr.). U prvi razred stupa se sa plaćom od 2200 fr.

Ravnaju i učitelji primaju doplatku od 200—400 fr., već prema tomu, kakva je njihova škola.

Cijela Francuska imade 61.000 učitelja i 83.000 učiteljica, dakle ukupno 144.000.

Raspisane profesorske službe.

Na hr.atskoj državnoj gimnaziji u Pazinu, imaju se početkom školske godine 1907./08. popuniti 4 profesorska mjesta i to: 2 za klasičnu filologiju, jedno za zemljopis i povijest i jedno za prirodopis kao glavni a matematiku i fiziku kao sporedni predmeti.

Analfabeti u južnoj Italiji.

Koli je žalostan napredak u toj južnoj Italiji, vadimo ove podatke iz službenih novina obzirom na pismene i nepismene.

Evo imena južnih pokrajina Italije i broj njihovih analfabeta:

Aquila 60·1⁰/₀, Campobasso 71·4⁰/₀, Chieti 74·1⁰/₀, Teramo 74·9⁰/₀, Avelino 73·9⁰/₀, Benevento 73·1⁰/₀, Caserta 68·7⁰/₀, Napoli 54·9⁰/₀, Salerno 71·2⁰/₀, Bari delle Puglie 70·4⁰/₀, Foggia 66·9⁰/₀, Lecce 70·1⁰/₀, Potenza 75·4⁰/₀, Catanzaro 78·3⁰/₀, Cosenza 79·2⁰/₀, Reggio Calabria 78·7⁰/₀, Caltanissetta 75·7⁰/₀, Catania 72·7⁰/₀, Girgenti 75·1⁰/₀, Messina 73·2⁰/₀, Palermo 62·5⁰/₀, Siracusa 75·2⁰/₀, Trapani 68·6⁰/₀, Cagliari 71·4⁰/₀ i Sassari 63·4⁰/₀.

Godine 1904. ustrojila je vlada 3000 večernjih škola za analfabete a tih je bilo najviše otvoreno u južnim pokrajinama. Učitelji koji obučavaju analfabete primaju u to ime potpore od 40—100 lira. Jer općine u južnim pokrajinama ne mogu uzdržavati škola, misli vlada preuzeti ovo pučko školstvo na svoje breme.

Promjena slova u Japanu.

Svijet je dosad teško primao u ruke japansku knjigu ili novinu, jer se je bilo priučiti teško na ona zamršena slova. Japanska je vlada sada imenovala poseban

odbor a ovaj je zaključio, da se u japansko pismo uvedu latinska slova.

Papina naredba o glagoljici.

»Osservatore Romano« od 24. o. mj. objavio je od kardinala Cretonia podpisani dekret kongregacije obreda, kojim se uređuje uporaba liturgijskog jezika u slavenskim (!) zemljama na jadranskom Primorju. Tim dekretom potvrđuje se uporaba glagoljice u liturgiji za one crkve, koje mogu dokazati, da je rabe već dulje vremena. Poraba će se protezati na crkve a ne na svećenike. Prema tome ograničit će se poraba na one crkve, u kojima je do sada bila dozvoljena. Glagoljske knjige imaju biti odobrene od crkvene oblasti. Svećenici, koji budu rabili glagoljicu izvan određenih crkava, bit će suspendirani a divinis.

Potvrđena pravila.

C. kr. namjesništvo u Trstu odlukom od 7. siječnja 1907. br. 1859/I. ex 1906. potvrdilo je pravila istarskog učiteljskog društva: »Narodna Prosvjeta«. Ta su pravila bila jur priložena u našem glasilu, a ako ih pako nebi tkogod imao, neka se obrati na društvo u Pazin.

God. II. br. 2.

Na spomenu 25-godišnjice smrti oca i početnika naše prosvjete, mi smo danas nešto svečaniji i omašniji. A da naš Juraj malo poustane, pa da nas upita: »A jeste li svi na okupu?« Šta bi mi odgovorili, pitam, šta bi odgovorili? Ali što nije to može biti, to svakako i mora da bude, a pedesetgodišnjica da nas nađe brojnije i pripravnije. A dotle: Na okup!

Lične vijesti.

Imenovanja.

Milka Majerović imenovana je učiteljicom na Družbinoj školi u Štokovcima, p. Svetvinčenat.

† Dr. Vilim pl. Hartel.

Bivši ministar bogoštovja i nastave dr. Hartel umro je polovicom siječnja u Beču. Rođen 1839. u Dvorcu u Moravskoj, bio je profesor klasične filologije na bečkom sveučilištu. Nama nije bio ni malo naklonjen a školstvo nije pod njime ni za vlas pokročilo.

† Prof. Luka Zore.

Znameniti književnik prof. Luka Zore umro je na Cetinju. Bio je dubrovački zastupnik na dalmatinskom saboru a kasnije i na carevinskom vijeću. Pred nekoliko godina bio je napisao oveću radnju »Objavljenje«, no to mu je djelo radi slobodoumnih ideja pribavilo silesiju neprijatelja. Ode on stoga u knjaževu Crnogoru, u Cetinje i tu je uzgajao kneževića Petra, dok nije bio imenovan ravnateljem cetinjske gimnazije. Bio je topli zagovaratelj sloge između Hrvata i Srba.

Književnost i umjetnost.

Primismo:

Študije i dojmovi sa svjetske izložbe i internacionalnoga kongresa g. 1900. u Parizu. Prikazao Ljuboje Dlustuš.

Cijena 10 K. Utržak je namijenjen zakladi za učiteljsku siročad Bosne i Hercegovine. Naručuje se kod društvenog predsjednika Đure Bujhera, ravnatelja učiteljske škole u Sarajevu.

Bila vam na pameti Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru!

Vlasnik i izdavalj: Učiteljsko društvo »Narodna Prosvjeta«. — Odgovorni urednik Ernest Jelušić

Tisak LAGINJA i drug., prije J. Krmpotić i drug., Pula, ulica Giulia, 1.

Prvo česko dioničko društvo za osjeganje života u Pragu

Jedino slavensko dioničko društvo za životno osjeganje

Najpovoljnije i najjeftinije osjeganje:

- a) za slučaj smrti
- b) » » » i doživljenja
- c) osjeganje miraza
- d) » budućnosti djece
- e) » uz istodobno zajamčeno ukmaćivanje uplaćenih premija
- f) osjeganje za slučaj nesposobnosti (invaliditeta)
- g) osjeganje raznih kombinacija za uživanje doživotnih renta itd.

Pogodnosti osjeganja:

- a) Osjegurani iznos isplaćuje se **odmah** poslije smrti. U slučaju samoubojstva i dvoboja pako, ako je osjeganje bilo **dvije godine** u krijeposti.
- b) Neuplaćene police ne propadnu, ako su bile bar **tri godine** u krijeposti. U tom slučaju izdaje društvo smanjene police proste daljnjih uplata.
- c) Zapale ili smanjene police mogu se u roku 3 mjeseca obnoviti.
- d) Ratni riziko **priznat je besplatno** u svakom osjeganju do 10.000 K izim kod aktivnih vojnika i osoba, koje vrše vojničku službu u ratnoj mornarici.

Sve potrebite upute, razjašnjenja, cijenike itd. daje glavni zast. za Istru i Dalmaciju
gosp. Lacko Križ u Puli.

Svoj k svomu!

Svoj k svomu!

NOVO SKLADIŠTE POKUĆSTVA

A. Žunić & Co - Pula

na uglu ulice Via S. Martino i Circonvallazione

Novouredjeno skladište svakovrsnog pokućstva:

zrcala, slika, stolica, divana

==== itd. itd. ====

Cijene umjerene.

Našim pučkim školama

preporuča

SVEKOLIKE ŠKOLSKE TISKANICE,
LIJEPOPISNICE, ZADAĆNICE,
RISANKE, PISARSKÉ I RI-
SARSKÉ POTREPŠTINE

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOTIĆ i drug.

ulica Giulia, 1 — Pula — ulica Giulia, 1

ANT. TRANFIĆ, PULA

ULICA SISSANO-DIANA, 7.

GLAVNO SKLADIŠTE U KAŠTELSTAROME.

Vlastiti proizvodi najboljih Dalmatijskih vina te
maslinovog ulja. — Razašilje počam od 56 l.
unaprijed. — Cijenike šalje badava francko

☞ Za naručbe kao i sve drugo, obratiti se u Pulu.